

Маковоз О.С.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів
Харківський національний університет внутрішніх справ

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Makovoz O.S.,
cand. sc. (econ), assoc. prof., assistant professor of the
department economics and finance
Kharkiv National University of Internal Affairs

Постановка проблеми. Прискорення процесів глобалізації, активна інтеграція України в систему світових господарських зв'язків і поглиблення ринкових відносин в економіці, а також криміналізація суспільства – призводять до виникнення різних загроз. Вітчизняні підприємства все активніше замислюються над розробкою ефективних систем захисту власної економічної безпеки. Зазначена вище необхідність викликана тим, що ринкові механізми не здатні автоматично виконувати цю функцію. Держава може забезпечити лише захист від найбільш важливих і великих небезпек. Підприємства постійно стикаються зі значно більшим спектром загроз. Потреба в захисті від небажаних зовнішніх впливів і всебічних внутрішніх змін - це базова, основна потреба для будь-яких суб'єктів господарювання. На сьогодні саме тіньова економіка є однією з найбільших перешкод розвитку конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та перешкод інтеграції України в європейське співтовариство. Обсяги тіньової економіки в Україні за різними джерелами фіксуються на рівні 20-50% ВВП. Враховуючи зазначене, для забезпечення економічної безпеки підприємства слід аналізувати вплив тіньової економіки на її стан.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження взаємозв'язку тіньової економіки та економічної безпеки підприємства присвячено чимало наукових праць провідних вітчизняних учених. Серед них наукові праці В. Базилевича [1], Т. Васильціва [2], Я. Жаліла [3], Л. Зуєвої [4], О. Драган [4], Г. Ляного [5], І. Приварникової [6]. Незважаючи на велику

кількість наукових праць з даної проблематики, досі актуальні питання аналізу впливу тіньової економіки на економічну безпеку підприємства. Науковці висвітлили генезис та причини виникнення тіньової економіки, але потребує подальших досліджень оцінка впливу тіньової економіки на процеси підвищення економічної безпеки підприємств у сучасних умовах господарювання.

Постановка завдання. Сучасний стан реформування національної економіки характеризується збільшенням масштабів та кількості загроз у щоденній діяльності підприємств. В умовах динамічно мінливого бізнес середовища і загострення конкурентної боротьби серед вітчизняних підприємств актуалізуються процеси визначення чіткої стратегії свого розвитку та досягнення певних цілей. Підприємства для успішного розвитку потребують розробки та впровадження системи економічної безпеки. Під економічною безпекою підприємства розуміють – захищеність інтересів власників, клієнтів, працівників і керівництва підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз; стан його зовнішнього та внутрішнього середовища; один з основних елементів операційного менеджменту; організація заходів із запобігання можливим загрозам його діяльності.

Сучасне управління системою економічної безпеки підприємства пов'язане з нейтралізацією впливу тіньової економіки. Очевидно, що тіньова економіка тим чи іншим чином впливає на економічну безпеку підприємства. У зв'язку з зазначеним вище, метою даної статті є узагальнення наукових підходів до аналізу впливу тіньової економіки на економічну безпеку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан модернізації національної економіки потребує формування універсальних способів і правил дії. Вітчизняні підприємства постійно відчувають нові і все більш складні виклики, ризики та загрози. Конфлікт економічних інтересів держави і підприємств поширює тіньову економіку. Під тіньовою економікою слід розуміти економічні процеси (процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг), які приховуються їх учасниками від державного

та суспільного контролю, не фіксуються в повному обсязі офіційною статистикою [4, с. 26].

Основними факторами відходу легальної економіки у тіньову є непосильні податкові навантаження; надмірна регламентація економічної діяльності; невиправдане збільшення масштабів державного втручання в економіку. У 2016 році в Україні спостерігалось поліпшення бізнес-клімату внаслідок дотримання політики дерегуляції та оптимізації функціонування державного сектору економіки з метою підвищення його ефективності (відповідно до рейтингу Doing Business-2017 Україна посіла 80 місце серед 190 країн; у рейтингу Doing Business-2016, уточненому відповідно до методології, застосованій цього року, Україні належало 81 місце серед 189 країн). Все активніше відбувається поступове відновлення та формування нових міжгалузевих зв'язків в економіці започаткування процесів детінізації на ринку праці внаслідок зниження ЄСВВ. У той же час слід зазначити, що процес детінізації стримується нерозв'язаними досі проблемами, які негативно позначаються на показниках розвитку економіки країни в цілому.

Орієнтація України на створення сприятливого бізнес-середовища та інтеграцію до Європейського Союзу вимагає дотримання нових вимог ЄС до системи безпеки підприємства. Економічна безпека як категорія економічної науки відбиває складну систему економічних (і навіть правових, адміністративних і політичних) відносин на різних рівнях суспільного виробництва – на рівні макро - та мікроекономіки. Слід зазначити, що потреба в захисті від небажаних зовнішніх впливів і всебічних внутрішніх змін, інакше кажучи, потреба в безпеці – це базова, основна потреба як окремої людини, так і різних об'єднань людей, підприємств, включаючи суспільство і держави. Розвиток національної економіки під впливом ринкових механізмів виділив у ролі самостійної функції підприємства процес забезпечення економічної безпеки. Це викликано тим, що ринкові механізми не здатні автоматично виконувати цю функцію. Більшість науковців вважає, що економічна безпека підприємства – це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх і

внутрішніх загроз, дестабілізаційних чинників (рис. 1). Під загрозою розуміють сукупність умов, процесів, факторів, які перешкоджають реалізації економічних інтересів суб'єктів господарської діяльності чи створюють небезпеку для них [2, с. 131]. В узагальненому вигляді внутрішні загрози поділяють на фізичні та інтелектуальні. До зовнішніх загроз і чинників належать: протиправна діяльність кримінальних структур, конкурентів, фірм і фізичних осіб, що займаються промисловим шпигунством або шахрайством, неспроможних ділових партнерів, раніше звільнених за різну провину співробітників підприємства, а також правопорушення з боку корумпованих елементів з представників правоохоронних органів і органів контролю [5, с. 16].

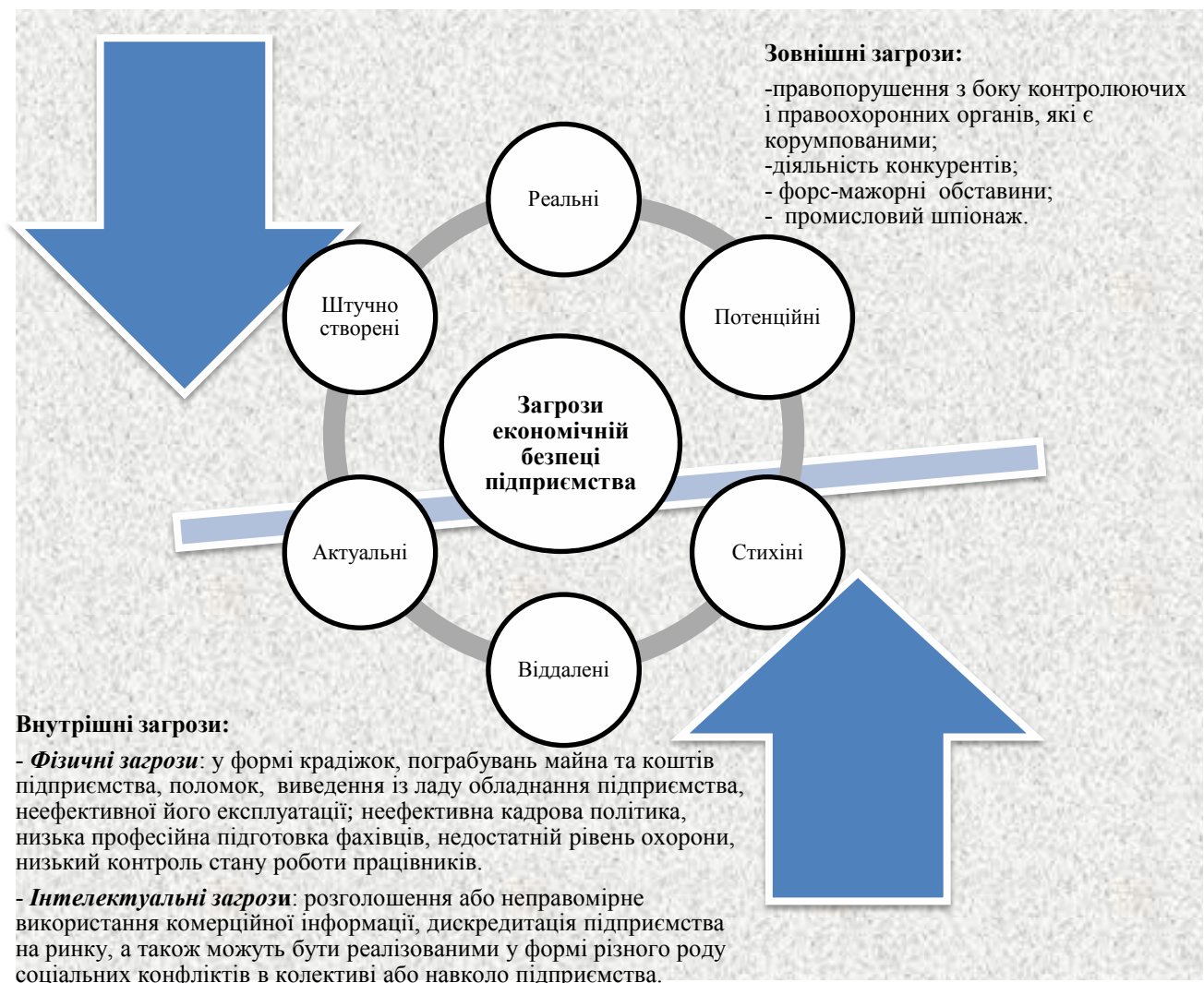


Рис. 1. Загрози економічній безпеці підприємства

Джерело: розробка автора

Сьогодні головні загрози економічній безпеці підприємства – це прояви тіньової економіки. Протягом січня-вересня 2016 року на майже 1,6 тис. підприємствах, в установах і організаціях усіх форм власності виявлено порушення, які призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів на загальну суму понад 2,1 млрд грн, з них при використанні державних ресурсів – на суму майже 1,7 млрд грн, комунальних ресурсів – на суму 448,4 млн гривень [7, с. 21].

Функціонування тіньової економіки поряд з легальною призвело до суттєвого скорочення в структурі доходів бюджету частки податкових надходжень, що поставило під загрозу виконання важливих державних програм. У результаті того, що обсяги тіньової економіки не можуть бути повноцінно враховані офіційною статистикою, слід використовувати спеціальні методи обліку та оцінки тіньової економіки. Ігнорування впливу тіньової економіки не дозволяє оцінити реальні масштаби результативності підприємств. Сьогодні в Україні розрахунок рівня тіньової економіки здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки, затверджених наказом Мінекономіки від 18.02.2009 № 123 [8]. Загалом для визначення масштабів неформальної діяльності використовують дві групи методів: мікрометоди (прямі методи) та макрометоди (опосередковані методи) [1, с. 40–41].

Аналіз існуючих досліджень показав, що методи оцінки рівня тіньової економіки на підприємстві можна поділити на дві групи.

Перша група методів – це прямі методи оцінювання рівня тіньової економіки. Прямі методи засновані на інформації про незадекларований дохід. Виділяють три основні види прямих методів:

1. Метод анкетного опитування.
2. Метод, що базується на невідповідності між величиною доходів, наданих фірмами і домогосподарствами в органи Державної фіскальної служби, і вибірковими перевітками отриманих доходів контролюючими органами.

3. Метод експертних оцінок. Він базується на залученні до оцінки розмірів тіньової економіки експертів-практиків, які оцінюють її рівень на підставі особистого досвіду, який вони отримують, займаючись господарською діяльністю.

Другою групою методів є непрямі методи оцінювання тіньової економіки. Непрямі методи пробують визначити розмір тіньової економіки, вимірюючи «сліди», які вона залишає в офіційній статистиці. Виділяють п'ять основних непрямих методів оцінювання тіньової економіки:

1. Метод розбіжностей (невідповідність між оцінками методами потоку доходів і потоку видатків).

2. Метод щодо показника зайнятості (невідповідність між офіційною величиною зайнятості і фактичною зайнятістю).

3. Метод угод (транзакцій), або операційний метод. Тут приймається припущення, що присутнє постійне співвідношення між обсягом операційного і офіційного доходу. Про ріст масштабів тіньової економіки свідчить збільшення цього співвідношення.

4. Монетарні методи. Основу методів, які входять у цей підхід, становить припущення про те, що при здійсненні угод у тіньовій економіці віддають перевагу готівці, щоб уникнути уваги з боку органів Державної фіскальної служби.

5. Метод фізичного внеску (споживання електроенергії). Методи засновані на тому, що електроенергією не можна запастися про запас, тому значне перевищення темпів спаду реального доходу над темпами спаду споживання електрики свідчить про тіньове споживання електроенергії. До того ж показник споживання електроенергії є одним з надійно вимірюваних показників.

Слід зазначити, що названі методи не дають повної картини щодо розмірів тіньової діяльності на підприємстві. Використовуючи досвід Німеччини, необхідно оптимізувати податкову систему. Через те, що в Україні високі ставки та кількість податків і платежів, високі ставки відрахувань з

фонду заробітної плати, важкий механізм обчислення розмірів податків тощо суб'єкти господарювання намагаються уникнути оподаткування. Якщо в країні невисокий рівень оподаткування, відсутні або зведені до мінімуму адміністративні бар'єри, прозора та проста процедура створення, реорганізації й ліквідації підприємств, то мотивація підприємців до приховування своєї діяльності у тіні зводиться до мінімуму [6, с. 163-167].

Чітко визначити рівень та масштаби тінізації економічної системи наразі неможливо, оскільки відсутніми є загальновизнані методи оцінки тіньової економіки. Однак, наявні методи та методики свідчать, що в цілому у світі зберігається тенденція до зростання загального рівня тіньової економіки та відповідно втрат офіційних доходів країн. Проведений аналіз основних методів вимірювання масштабів тіньової економіки дозволяє нам стверджувати про те, що проаналізовані вище методи дають можливість кількісної оцінки рівня тіньової економіки. Однак, як ми з'ясували, кожний із розглянутих методів має як свої переваги, так і недоліки, тобто жоден із них не є універсальним. Тільки застосування сукупності методів, що доповнюють один одного, дозволить одержати достовірну оцінку рівня тіньової економіки. Зазначене, у свою чергу, дозволить сформулювати дієві заходи на підприємстві щодо нейтралізації тіньових процесів та підвищення рівня економічної безпеки.

Висновки з даного дослідження. Вирішити проблеми щодо обмеження масштабів поширення тіньової економіки та протидії процесу зростання тіньового капіталу може державна підтримка впровадження системи економічної безпеки на вітчизняних підприємствах. Зазначене потребує створення відповідної нормативної бази та умов гармонізації суспільних відносин на основі усунення суперечностей і недоліків існуючої економічної системи, які порушують паритетність розвитку окремих підприємств, суспільства та держави. Сьогодні держава повинна забезпечити стабільні сприятливі умови для розвитку підприємств саме у легальній економіці. Тіньова економіка – це об'єктивна складова соціально-економічної системи підприємства, яке ставить за мету отримання максимального прибутку та

задоволення суспільних потреб. Необхідно створити для бізнесу таке інституційне середовище, для якого тіньова економіка була б неефективною. Розвиток тіньової економіки призвів до прямих загроз економічній безпеці підприємств. Для поліпшення інвестиційного клімату в Україні та подальшого розвитку національної економіки необхідно вести облік впливу тіньової економіки на економічну безпеку підприємств. Стратегічною метою держави на шляху подолання розповсюдження тіньової економіки є також вдосконалення методів і форм оцінки тіньової економіки, удосконалення відповідних законодавчих норм регулювання національної економіки. Чітко визначити рівень та масштаби тінізації діяльності підприємства майже неможливо, оскільки відсутніми є загальновизнані (типові) методи оцінки тіньової економіки. Запропоноване надасть можливість мати реальну картину ситуації в економіці та приймати більш обґрунтовані, дієві рішення при реформуванні національної економіки.

При формуванні механізму забезпечення економічної безпеки підприємництва з мінімізацією використання тіньових відносин за рахунок оптимізації системи оподаткування необхідно передусім виявити ризики і загрози, які стримують розвиток соціально-економічних механізмів держави в цілому і окремих підприємств зокрема.

Для превентивних заходів або зниження впливу внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства необхідно здійснювати оцінку тіньової економіки. Тіньова економіка здійснює суттєвий вплив на функціонування підприємства, вона змінює фінансову та економічну динаміку. Тіньова економіка повинна стати спеціальним об'єктом аналізу як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства. Тому так важливо здійснювати оцінку рівня тіньової економіки на підприємствах за типовою методикою, що надасть можливість скласти об'єктивне уявлення про реальні масштаби економічної діяльності та забезпечить захист економічної безпеки окремого підприємства та держави загалом.

Література

1. Базилевич В. Методичні оцінки масштабів тіньової економіки / В. Базилевич, І. Мазур // Економіка України. – 2004. – № 8. – С. 36–44.
2. Васильців Т.Г. Чинники та джерела загроз економічній безпеці підприємства / Т.Г. Васильців, М.Б. Пасічник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.10. – С. 128-135.
3. Зуєва Л. С. Подолання тіньової економіки – нагальна проблема суспільства України / Л.С. Зуєва, О.І. Драган // Економіка. Фінанси. – К. : Право. – 2004. – № 7. – С. 26-30.
4. Жаліло Я. А. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання / Я. А. Жаліло ; за редакцією Я. А. Жаліла. – К. : НІСД. – 2011. – 31 с.
5. Лянной Г. Система экономической безопасности предприятия / Г. Лянной // BOS – журнал о личной и коммерческой безопасности. – 2006. – №7. – С. 16-19.
6. Приварникова І. Ю. Тіньова економіка України: причини, обсяги та шляхи їх зниження / І. Ю. Приварникова, К. В. Степанюк // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. – 2010. – № 2. – С. 163-167.
7. Тенденції тіньової економіки в Україні у січні-вересні 2016 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>.
8. Про затвердження Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки: наказ [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=4bb297a0-c900-404f-8c6f-5f76f18b1503&title=NakazMinekonomikiVid18-02-2009-123proZatverdzhenniaMetodichnikhRekomendatsiiRozrakhunkuRivniaTinovoiEkonomiki>.

References

1. Bazylevych, V. and Mazur, I. (2004), "Method to assess the scale of the shadow economy", *Ekonomika Ukrainy*, no. 8, pp. 36–44.
2. Vasylytsiv, T.H. and Pasichnyk, M.B. (2008), "Factors and sources of threats to economic security of the enterprise", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, Iss. 18.10, pp. 128-135.
3. Zuieva, L.S. and Drahan, O.I. (2004), "Overcoming the shadow economy - an urgent problem of society Ukraine", *Ekonomika. Finansy, Kyiv, Pravo*, No. 7, pp. 26-30.
4. Zhalilo, Ya. A. (2011), *Tinova ekonomika v Ukraini: masshtaby ta napriamky podolannia* [The shadow economy in Ukraine: the magnitude and direction of overcoming], Kyiv, NISD, 31 p.
5. Lyannoy, G. (2006) "System of economic security of the enterprise", *BOS – zhurnal o lichnoy i kommercheskoy bezopasnosti*, no. 7, pp.16-19.
6. Pryvarnykova, I. Yu. and Stepaniuk, K. V. (2010), "The shadow economy Ukraine: causes, scope and ways to reduce them", *Derzhava ta rehiony. Serii: Ekonomika i pidpriemnytstvo*, No. 2, pp. 163-167.
7. "Trends shadow economy in Ukraine in January-September 2016" ["Tendentsii tinovoi ekonomiky v Ukraini u sichni-veresni 2016 roku"], available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki> (access date April 02, 2017).
8. The official site of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2016), "On approval of guidance calculation of the shadow economy: the order", available at: <http://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=4bb297a0-c900-404f-8c6f-5f76f18b1503&title=NakazMinekonomikiVid18-02-2009-123pro>
ZatverdzhenniaMetodichnikhRekomendatsiiRozrakhunkuRivniaTinovoiEkonomiki (access date April 02, 2017).

Маковоз О.С. ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Мета. Узагальнення наукових підходів до аналізу впливу тіньової економіки на економічну безпеку підприємства.

Методика дослідження. У процесі дослідження було використано загальнонаукові методи, зокрема: методи теоретичного узагальнення – для характеристики економічної безпеки підприємства у процесі аналізу наукових праць провідних вчених та нормативно-законодавчих актів в галузі економічної безпеки підприємства; системний підхід – для характеристики зовнішніх та внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства та для дослідження впливу тіньової економіки на економічну безпеку підприємства; абстрактно-логічний підхід – для формулювання висновків.

Результати дослідження. Визначено необхідність створення державою стабільних сприятливих умов для розвитку підприємств саме у легальній економіці. Встановлено, що тіньова економіка – це об'єктивна складова соціально-економічної системи підприємства, яке ставить за мету отримання максимального прибутку та задоволення суспільних потреб. Виявлено, що розвиток тіньової економіки призвів до прямих загроз економічній безпеці підприємств. Обґрунтовано необхідність створити для бізнесу таке інституційне середовище, для якого тіньова економіка була б неефективною. Для поліпшення інвестиційного клімату в Україні та подальшого розвитку національної економіки запропоновано вести облік впливу тіньової економіки на економічну безпеку підприємств.

Встановлено, що при формуванні механізму забезпечення економічної безпеки підприємництва з мінімізацією використання тіньових відносин за рахунок оптимізації системи оподаткування необхідно в першу чергу виявити ризики і загрози, які стримують розвиток соціально-економічних механізмів держави в цілому і окремих підприємств окрема.

Визначено, що для превентивних заходів або зниження впливу внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства необхідно здійснювати оцінку тіньової економіки, яка виявляє суттєвий вплив на функціонування підприємства, змінює фінансову та економічну динаміку. Обґрунтовано, що тіньова економіка повинна стати спеціальним об'єктом аналізу як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства.

Наукова новизна результатів дослідження. Доведено важливість здійснення оцінки рівня тіньової економіки на підприємствах за типовою методикою, що надасть можливість скласти об'єктивне уявлення про реальні масштаби економічної діяльності та забезпечить захист економічної безпеки окремого підприємства та держави загалом.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати є підґрунтям для вирішення практичних завдань щодо подолання розповсюдження тіньової економіки, а також вдосконалення методів і форм оцінки тіньової економіки, удосконалення відповідних законодавчих норм регулювання національної економіки. Враховуючи, що чітко визначити рівень та масштаби тінізації діяльності підприємства майже неможливо, оскільки

відсутніми є загальновизнані (типові) методи оцінки тіньової економіки, запропоновано приймати більш обґрунтовані, дієві рішення при реформуванні національної економіки.

Ключові слова: економічна безпека, загрози, тіньова економіка, методи оцінки тіньової економіки.

Маковоз О.С. ВЛИЯНИЕ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель. Обобщение научных подходов к анализу влияния теневой экономика на экономическую безопасность предприятия.

Методика исследования. В процессе исследования были использованы общенаучные методы, в частности: методы теоретического обобщения - для характеристики экономической безопасности предприятия в процессе анализа научных трудов ведущих ученых и нормативно-законодательных актов в отрасли экономической безопасности предприятия; системный подход - для характеристики внешних и внутренних угроз экономической безопасности предприятия и для исследования влияния теневой экономики на экономическую безопасность предприятия; абстрактно-логический подход - для формулировки выводов.

Результаты исследования. Определена необходимость создания государством стабильных благоприятных условий для развития предприятий именно в легальной экономике. Установлено, что теневая экономика - это объективная составляющая социально-экономической системы предприятия, которое ставит целью получение максимальной прибыли и удовлетворение общественных потребностей. Выявлено, что развитие теневой экономики привело к прямым угрозам экономической безопасности предприятий. Обоснована необходимость создать для бизнеса такую институциональную среду, для которой теневая экономика была бы неэффективной. Для улучшения инвестиционного климата в Украине и дальнейшего развития национальной экономики предложено вести учет влияния теневой экономики на экономическую безопасность предприятий.

Установлено, что формирование механизма обеспечения экономической безопасности предпринимательства с минимизацией использования теневых отношений за счет оптимизации системы налогообложения необходимо в первую очередь выявить риски и угрозы, которые сдерживают развитие социально-экономических механизмов государства в целом и отдельных предприятий. Определенно, что для превентивных мероприятий или снижения влияния внутренних и внешних угроз экономической безопасности предприятия необходимо осуществлять оценку теневой экономики, которая оказывает существенное влияние на функционирование предприятия, изменяет финансовую и экономическую составляющие. Обоснованно, что теневая экономика должна стать специальным объектом анализа как на уровне государства, так и на уровне отдельного предприятия.

Научная новизна результатов исследования. Доказана важность осуществления оценки уровня теневой экономики на предприятиях согласно

типовой методики, которая предоставит возможность получить объективное представление о реальных масштабах экономической деятельности и обеспечит защиту экономической безопасности отдельного предприятия и государства в целом.

Практическая значимость результатов исследования. Полученные результаты являются основой для решения практических заданий по преодолению распространения теневой экономики, а также совершенствования методов и форм оценки теневой экономики, модернизация соответствующих законодательных норм регулирования национальной экономики. Учитывая, что четко определить уровень и масштабы тенизации деятельности предприятия почти невозможно, поскольку отсутствуют общепризнанные (типовые) методы оценки теневой экономики, предложено принимать более обоснованные, действенные меры при реформировании национальной экономики.

Ключевые слова: экономическая безопасность, угрозы, теневая экономика, методы оценки теневой экономики.

Makovoz O. INFLUENCE OF THE SHADOW ECONOMY ON THE ECONOMIC SAFETY OF THE ENTERPRISE

Purpose. Generalization of the scientific going near the analysis of influence of shadow economy on economic security of enterprise.

Methodology of research. In the process of research scientific methods were used, in particular: methods of theoretical generalization - for description of economic security of enterprise in the process of analysis of scientific works of leading scientists and normatively-legislative acts in industry of economic security of enterprise; approach of the systems - for description of external and internal threats to economic security of enterprise and for research of influence of shadow economy on economic security of enterprise; abstractly-logical approach - for formulation of conclusions.

Findings. The necessity of creation is certain by the state of stable favourable terms for development of enterprises exactly in a legal economy. It is set that a shadow economy is an objective constituent of the socio-economic system of enterprise that puts an aim the receipt of maximal income and satisfaction of public necessities. It is educed, that over development of shadow economy brought to the direct threats of economic security of enterprises. A necessity to create for business such institutional environment for that a shadow economy would be ineffective is reasonable. For the improvement of investment climate in Ukraine and further development of national economy it is suggested to register influence of shadow economy on economic security of enterprises.

It is set that forming of mechanism of providing of economic security of enterprise with minimization of the use of shadow relations due to optimization of the system of taxation it is necessary first of all to educe threats that restrain development of socio-economic mechanisms of the state on the whole and separate enterprises. Certainly, that for preventive measures or decline of influence of internal and external threats of economic security of enterprise it is necessary to carry out the estimation of shadow economy, that renders substantial influence on functioning of enterprise,

changes financial and economic constituents. Reasonably, that a shadow economy must become the special object of analysis both at the level of the state and at the level of separate enterprise.

Originality. Importance of realization of estimation of level of shadow economy is well-proven on enterprises in obedience to model methodology that will give possibility to get an objective idea about the real scales of economic activity and will provide defence of economic security of separate enterprise and state on the whole.

Practical value. The got results are basis for the decision of practical tasks on overcoming of distribution of shadow economy, and also perfections of methods and forms of estimation of shadow economy, modernisation of corresponding legislative norms of adjusting of national economy. Taking into account that clearly defining a level and scales of shadow activity of enterprise is almost impossible, as the universally recognized (model) methods of estimation of shadow economy are absent, it is suggested to accept more reasonable, effective measures at reformation of national economy.

Key words: economic security, threats, shadow economy, methods of estimation of shadow economy.
